

โลกหลังยุคใหม่: การศึกษาไทยที่ควรเป็น!

(Post-Modernization: Thai Education It Should Be!)

รศ.ดร.ธงชัย สมบูรณ์

ในโลกหลังยุคใหม่ (Post-modernization) ทุกประเทศต่างพยายามสร้างกระบวนการพัฒนาภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ มิติของสังคม สิ่งที่น่าประหลาดใจที่ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด คือ จะทำอะไร หรือมีวิธีการใดที่จะทำให้สภาพการณ์ของประเทศตนเอง “มีความเป็นเลิศ” ในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน การเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมทั้งด้านการศึกษาด้วย เพราะการจัดการศึกษาจัดการศึกษาในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมา ความสลับซับซ้อนของสังคมมีมากขึ้นตามลำดับ องค์กรความรู้/ข้อมูลความรู้ต่างถูก “ผลิต” ขึ้นมาใหม่ หรือบางครั้งก็นำความรู้เดิมมาผลิตซ้ำบนฐานของการเปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตามถือได้ว่ามี “การต่อยอด” ในความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาในองค์กรความรู้/ข้อมูลรู้นั้นๆ ให้ดียิ่งขึ้น

ลักษณะของสังคมโลกยุคใหม่

1 เป็นสังคมที่ไร้ขีดจำกัดของข้อมูลข่าวสาร (Unlimited Information Society) เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนผ่าน และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มคน องค์กรมากยิ่งขึ้น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตลอดจนสารสนเทศมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญ การไร้ขีดจำกัดของข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดี

2 เป็นสังคมฐานการเรียนรู้ (Learning –Based Society) โลกหลังยุคใหม่ถือว่าเป็นยุคที่มีการขับเคลื่อนด้วยสื่อทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางด้านความรู้ต่างๆ (Innovative knowledge) ผู้คนในยุคนี้มีภาสได้อิงแอบ และสัมผัสกับข้อมูลมากมายยิ่งขึ้น และเป็นผลที่ทำให้ผู้คนสามารถนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น อนึ่งลักษณะของสังคมยุคนี้จะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงแบบฉับไว จนบางครั้งทำให้เกิดสภาพสังคมที่ตื่นตระหนก (Awaken Society) ได้

3 เป็นสังคมแบบย่อส่วน (Condensed Society) ด้วยความเป็นโลกาภิวัตน์อาริยะ อิทธิพลของการสื่อสารที่ก้าวไกลทั้งระบบดาวเทียม ระบบดิจิทัล และระบบอื่นๆ อีก ทำให้โลกมีสภาพที่แคบลง การไหลบ่า

และการผสมรวมของวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็วและกลมกลืน นอกจากนี้การไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารมีช่องทางหลากหลายยิ่งขึ้น มีลักษณะทั่วถึงกันอย่างไร้ทิศทาง ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยง (Interconnectedness) ประเทศต่างๆ ในโลกมีความใกล้ชิดกันมากกว่าสังคมในยุคที่ผ่านมา เช่น มีผลิตภัณฑ์ (products) ที่สามารถส่งถึงกันและสามารถใช้ได้ในเวลาเดียวกัน มีความรวดเร็วในการขนส่งที่สะดวกสบาย ในทางตรงกันข้าม สิ่งที่น่าเป็นห่วงของสังคมยุคนี้ประการหนึ่ง คือ ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งสามารถส่งถึงกันได้อย่างรวดเร็วเช่นกัน

การศึกษาไทย...ควรทำอย่างไรในโลกหลังยุคใหม่

ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งรัฐชาติที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นไม่แพ้ชาติใดในโลกนี้ ถึงแม้บางครั้งจะมีเหตุการณ์ทางการเมืองบ้างก็ตาม แต่สิ่งนี้คือ อีกหนึ่งเส้นทางของการพัฒนาประเทศที่รัฐชาติพยายามทำให้เกิด “ความหมายที่ดี” ต่อสังคมของตนเองและสังคมโลก เพื่อการ “กระทำ” อีกแบบหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามในสมัยโลกหลังยุคใหม่นี้การศึกษาไทยควรมีวิภาควิทางการศึกษา (A Dialectic Approach) ดังต่อไปนี้

1 การศึกษาไทยต้องให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากขึ้น โดยเฉพาะคนในท้องถิ่นชนบท มีการเพิ่มระยะเวลาการศึกษาเพื่อประชาชน รัฐต้องให้มีการขยายช่วงระยะเวลาที่ยาวออกไปของการศึกษาภาคบังคับ (Compulsory Education) สิ่งหนึ่งที่รัฐต้องทำ คือการ เพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นด้วยการลดทอนเวลาในสถานศึกษา แต่เพิ่มคุณค่าในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนให้มากขึ้น แต่ถึงอย่างไรผู้สอนต้องเป็นบุคคลที่จะต้องมีความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นตามสถานการณ์ขอความรู้ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2 เนื้อหาของทุกระบวนวิชาควรจัดการศึกษาแบบ “ความคิดรวบยอดเป็นฐาน (Conceptual-Based)” มากกว่า “เนื้อหาเป็นหลัก (Contents-Based)” ต้องฝึกผู้เรียนให้มีฐานคิด/คติที่เป็นกรอบและความคิดรวบยอด แต่มีใช้สอนให้คิดนอกกรอบแบบไร้ทิศทางกล่าวคือ ต้องให้ผู้เรียนมีความคิดที่แตกฉานมีใช้แตกตื่นกับข้อความรู้ใหม่ที่เกิดจากการพัฒนา เนื้อหาในทุกระบวนวิชาต้องสามารถเป็นองค์ความรู้/ข้อความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงานได้ เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนนั้นต้องมีการจัดวางให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นด้วย แต่มีใช้การสร้าง “วาทกรรมอำพราง” ในหลักสูตรท้องถิ่นแต่อย่างใด

3 การศึกษาไทยในยุคนี้ต้องมีการผนวกรวมบูรณาการศาสตร์และศิลป์เข้าให้เป็นเนื้อเดียวกันอย่างถ่องแท้ กล่าวคือ มีศาสตร์สาขาที่หลากหลายหลากหลาย โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาติ ความดีงามของสังคมโลก มนุษยชาติบนพื้นฐานของความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชน การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เป็นต้น

4 การศึกษาไทยต้องให้ความสำคัญต่อนำเทคโนโลยีมาใช้ในทุกกระบวนการวิชา โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางปัญญา (Intellectual Technology) ของผู้สอนที่จะต้องถ่ายทอดสู่ผู้เรียน ผู้เขียนเชื่อว่า “ ถ้าครูเก่ง ผู้เรียนเก่ง” แต่ในทางกลับกันบริบทของการจัดการเรียนรู้และในมณฑลความรู้ปัจจุบัน อาจพบสภาพ “ ผู้สอนรู้น้อยกว่าผู้เรียน” ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางการศึกษาที่ทับซ้อนอย่างเห็นได้ชัดในหลายสถาบันทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งที่มีการหิบบกวางทกรรมเชิงการเรียนรู้มาเป็นบทตั้ง (Thesis) “ ฝึกให้ผู้เรียนนำเสนอ” โดยผู้สอนไม่ได้เตรียมตัวสอนหรือถ่ายทอดความรู้เลย เอาผลงานของผู้เรียนมาใช้และใช้เทคโนโลยีทางอำนาจที่มากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงอยากให้ผู้สอนต้องตระหนักถึงการค้นคว้า เสาะแสวงหาความรู้ที่ใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ มิใช่อิงแอบกับฐานคติเดิมที่มีมาช้านาน โดยปราศจากการคัดสรรความคิดของตนเองให้ใหม่เลย

5 การศึกษาไทยต้องยกมาตรฐานของตนเองสู่มาตรฐานที่ต่างชาติยอมรับได้ กล่าวคือ ไม่ต้องคาดหวังถึง World Class ให้เหมือนกับประเทศที่มีระบบการบริหารจัดการศึกษาที่ดีและมีมายาวนาน แต่อยากให้หันมาพิจารณาไต่ตรองถึงมาตรฐานทางด้านเนื้อหา มาตรฐานทางด้านวิชาการ ที่ผู้เรียนมีความลุ่มลึกในเนื้อหาวิชาที่ตนเองเลือกเรียน หรือการสร้างมาตรฐานใหม่ที่ผู้เรียนสามารถมีความสุขในการเรียนรู้ในแต่ละวัน (Total Learning Happiness) สิ่งนี้ก็ถือว่าเข้าถึงแก่นแกนของการศึกษาที่แท้จริง และสามารถเรียกได้ว่า มาตรฐานการศึกษาที่ควรเป็นและชัดเจนยิ่งนัก

6 การศึกษาไทยต้องมีการเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะทุกองค์กรจะต้องหนุนนำให้ทุกคนได้เกิดสถานะในจิตใจที่ต้องเข้าถึงการเรียนรู้ในทุกๆระบบอย่างลงตัวมิใช่ปล่อยให้ป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือความรับผิดชอบแบบ “จอมปลอม”

7 ท้ายสุดการศึกษาไทยต้องสามารถปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการทางด้านสังคม และทางด้านเศรษฐกิจได้ ด้วยสภาพที่มีการแข่งขันที่รุนแรงทั้งการผลิตสินค้าและการบริการ ฉะนั้นการศึกษาไทยต้องก้าวไปสู่ความเป็นพลวัตให้ได้ (Dynamic Change) ความรู้ที่ต้องป้อนให้แก่ผู้เรียน คือสถานการณ์ความเคลื่อนไหว

ต่างๆของสังคมโลก ฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ถึงเหตุการณ์ต่างๆ และหาวิธีวิทยาในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง
ตลอดจนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นพลโลกที่แท้จริง

บทสรุป

การศึกษาไทยในโลกหลังยุคใหม่ การศึกษาต้องฝึกผู้เรียนให้เข้าใจถึงความเป็นมนุษยชาติ
(Humanism in Education) และต้องสามารถพัฒนาจิตสำนึกของผู้เรียนในการค้นคว้าหาความรู้ตลอดเวลา
รวมทั้งต้องพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเสาะหาความรู้เพื่อบรรณาการศาสตร์ (A Search for Integration)
มีความสามารถในการหยั่งรู้ว่า สิ่งไหนต้องทำ สิ่งไหนควรทำ และทำอะไรให้กับรัฐชาติได้บ้าง (Education for
a capacity of discernment) รวมทั้ง ต้องฝึกให้เด็กไทยมีฐานคิดการพัฒนาด้านจิตวิญญาณทางวิทยาศาสตร์ (To
Develop Scientific Spirit) ถ้าการศึกษาไทยสามารถทำได้เพียงแค่นี้ก็กล่าวมานี้ คงจะเป็นสายธารอีกหนึ่งสายที่
ทำให้เด็กไทยสามารถยืนอยู่ในสังคมโลกที่มีกรเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข และที่สำคัญสามารถดำรงไว้
ซึ่งอัตลักษณ์ไทยไว้ได้อย่างงดงาม.....เชื่อเถอะครับ !!!